

'Vergrijzing moet je niet negeren'

Richard van Zwol maant politici tot haast

Richard van Zwol zit iets dwars. Het rapport van zijn staatscommissie vormde de blauwdruk van het kabinet-Schoof, dat hij als formateur zelf in elkaar timmerde. De belangrijke paragraaf vergrijzing is vergeten. Dat bevalt hem slecht.

Door HANS VAN SOEST

Weinig personen drukten zo hun stempel op 2024 als Richard van Zwol. Eerst als voorzitter van een staatscommissie die in januari met een rapport kwam over hoe om te gaan met migratie en bevolkingsgroei. Daarna als formateur van het nieuwe kabinet dat met de aanbevelingen uit dat rapport aan de slag gaat. In die formatie is een belangrijk deel van zijn rapport vergeten, vindt hij: hoe bereiden we ons voor op de vergrijzing? Moeten we bijvoorbeeld nog zoveel geld steken in kankerzorg als er behoefte is aan meer zorg dichtbij huis?

Van Zwol loopt al zijn hele werkende leven in Den Haag rond. Eerst als topambtenaar op diverse ministeries, tegenwoordig als lid van de Raad van State. Als iemand weet hoe traag besluitvorming soms gaat, is hij het wel. Dus maant hij de politiek tot haast.

„Het onderwerp migratie staat goed op de agenda“, blikt hij terug op wat er dit jaar is gebeurd. „Maar het rapport van de staatscommissie ging ook over vergrijzing. Dat is niet iets van later, dat is nu al aan de gang. Het aantal ouderen ten opzichte van de werkende bevolking zit over vijftien jaar al op een piek. Daarna blijven we een gemiddeld genomen oudere bevolking hebben dan de afgelopen decennia. En binnen die groep ouderen zijn ook steeds meer 75-plussers. Een dubbele vergrijzing dus. Dat stelt de maatschappij voor een enorme opgave. Het is een verworvenheid dat we langer gezond leven, maar het heeft enorme gevolgen voor Nederland. Daar moeten we ons snel op voorbereiden.“

Wat moet er dan snel gebeuren?

„Ten eerste moet de woningmarkt aangepast worden aan de behoefte van de ouder wordende bevolking. Er komt veel meer behoefte aan bijvoorbeeld kleinere appartementen. Die woningen moeten nu met voorrang worden gebouwd. Dan komen er vanzelf meer grotere woningen vrij waar die ouderen nu in wonen en die geschikt zijn voor gezinnen en jonge mensen.“

En ten tweede?

„We moeten het geld anders verdelen in de zorg. De verschillen in gezonde levensjaren binnen Nederland zijn groot: in Amsterdam- Zuid zijn mensen gemiddeld genomen tot 14 jaar langer gezond dan in Rotterdam-Zuid. Daar kunnen we alleen iets tegen doen als we meer geld uittrekken voor betere basisvoorzieningen, zoals huisartsen, GGD's, wijkverpleging... We stoppen ontzettend veel geld in de top van de zorg, maar verwaarlozen de basis. Desnoods moet dat maar ten koste gaan van een universitair ziekenhuis. Moeten we er vier hebben in de Randstad?"

Minder ziekenhuiszorg betekent ook minder kankerzorg.

„Ja. En dat is geen prettige boodschap. Maar het verschil in gezonde levensjaren tussen bevolkingsgroepen is ook heel wrang. Alleen is dat minder zichtbaar. Als een innovatieve behandeling van kanker niet meer kan worden vergoed, wordt zo'n besluit direct heel zichtbaar en heel persoonlijk. Ik snap dat dat een lastige keuze is. Maar het feit dat ik het snap, wil niet zeggen dat je in de huidige keuze waarop het geld wordt verdeeld moet meegaan."

U zat als formateur aan tafel. U had kunnen regelen dat het nieuwe kabinet met de voorbereiding op de vergrijzing meer haast zou maken.

„Dat is dus niet gelukt."

Hoe komt dat?

„Omdat nog steeds niet goed tussen de oren zit wat vergrijzing voor iedereen gaat betekenen. De maatschappelijke gevolgen zijn groot. Dat is niet alleen een probleem: er is een extra levensfase bijgekomen van vitale ouderen die zich langer kunnen inzetten voor de maatschappij als vrijwilliger of op de arbeidsmarkt. Zorg dan wel dat de basisvoorzieningen zoals die in de zorg op orde zijn."

Al decennia praat de politiek over vergrijzing, waarom duurt het dan zo lang voordat er beleid volgt?

„Zo werkt de politiek. Politici vertegenwoordigen kiezers die zorgen hebben over het hier en nu. Die problemen zijn oprecht. Dan kun je niet tegen mensen zeggen: 'daar doen we even niks aan, we gaan het eens even lekker hebben over 2050'. Het is voor politici een hele opgave om zich naast de problemen van nu ook te bekommeren om de langere termijn. Maar de politiek is er wel voor om die extra stap te zetten."

Ook over problemen van migratie wordt al heel lang gepraat. Inmiddels zoeken veel andere landen hun toevlucht tot noodmaatregelen als grenscontroles.

„Migratie is een zorg die kiezers al decennia bezighoudt. In de politiek is het lang onder de waterlijn gehouden. Nu plopt het omhoog en zie je dat in heel veel landen naar nieuw beleid wordt gezocht. De eerste stap om tot verandering te komen is altijd bewustwording. Die eerste stap is nu ineens in rap tempo genomen."

Dit kabinet moet zijn eerste migratiemaatregel nog nemen. Het viel al bijna over de vraag hoe asielafspraken door te voeren. Bent u nog positief?

„Ik heb lang genoeg in de Rijksdienst gewerkt om me te realiseren dat er altijd verschil is tussen afspraken maken op papier en het daadwerkelijk uitvoeren ervan. Dus laat ik zeggen: het wordt wel spannend. Maar het hangt niet van dit kabinet af of er wordt ingegrepen. Of het nou asielmigratie, arbeidsmigratie of studiemigratie is: er is brede consensus in de politiek dat er iets moet gebeuren. Als voorzitter van de staatscommissie sprak ik met politiek leiders in de Eerste en Tweede Kamer en ook bij linkse partijen is iedereen ervan doordrongen dat er iets moet gebeuren.”

Bron: AD 12/11/2024